

Nr 601.

Av herrar **Hæggbloom** och **Hagård**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 219/1950 föreslås vissa anordningar för utbildning av lärare för skolans olika stadier.

Som i motion i anslutning till propositionen nr 70/1950 anförts vilas vår skolas och dess arbetsresultats öde ytterst på möjligheten att skaffa goda lärare. Det är sålunda helt i sin ordning, att stor uppmärksamhet ägnas frågan om lärarutbildningen.

Emellertid kan frågan om lärarnas utbildning, då denna nu skall förbättras, inte skiljas från frågan om den skolas organisation och studiemål för vilka lärarna utbildas. Ehuru proposition i ärendet efter lång utredning framlagts för riksdagen, ha ännu inga beslut fattats, som ge förutsättningar för ett resonemang om lärarkategorierna och deras utbildning. I detta beslut skall ingå studieindelning och sålunda gränsdragning mellan de olika lärarkategoriernas arbetsområden. Hur denna kommer att gestalta sig, blir av stor betydelse för bedömandet av utbildningskraven för respektive lärarkategorier. Riksdagen har ej heller tagit ställning till differentieringsfrågan eller till fördelningen mellan klasslärare och ämneslärare, ett spörsmål, som kan lämna viktiga synpunkter på utbildningens gestaltning.

Vid varje resonemang om lärarutbildning måste läraraspiranternas egen bildningsnivå tagas under övervägande. SK har i sitt betänkande gjort en uppdelning av yrkena efter bildningsunderlag vid sin planering av gymnasiet. Ännu har dock ingen proposition i frågan om gymnasiets utformning framlagts. Då man i föreliggande proposition om lärarutbildningen talar om gymnasiekurs som bildningsunderlag för vissa lärare, blir sålunda hela resonemanget oklart, enär en viktig förutsättning för bedömandet saknas. Detsamma kan sägas om realexamen, som förutsättes bli grunden för småskollärarnas utbildning efter viss komplettering. Denna examen skulle enligt proposition nr 70 avskaffas, om endast en ännu knappt påbörjad försöksverksamhet kan ge besked om halten av det kunskapsmått, som den föreslagna enhetsskolan kan ge, och om detta är tillräckligt för ändamålet. För de akademiskt bildade lärarnas utbildning torde utformningen av de akademiska studierna vara av betydelse. Universitetsberedningens förslag i detta avseende har ännu ej färdigbehandlats i remissinstanserna. Frågan om den tid en akademisk lärarexamen kommer att ta är dock av stort in-

tesse för bedömandet av vilken ytterligare studiebelastning i form av enhetlig yrkesutbildning som rimligen kan krävas. Vidare torde universitetsberedningens förslag i frågan om disputationssprov och licentiatstudier behöva ytterligare behandlas, innan förutsättningar kunna anses föreligga för beslut om lärarutbildningen.

Då sålunda både läraraspiranternas egen bildningsgrund och lärarkategoriernas verksamhetsområden icke ännu äro fullt klarlagda, förefaller det som om en diskussion om lärarutbildningen för närvarande saknar önskvärd konkretion. Vissa allmänna synpunkter vilja vi dock, i anslutning till propositionen, framhålla.

Bristerna i nuvarande lärarutbildning drabba huvudsakligen läroverkslärarna. Den teoretiska delen av deras yrkesutbildning saknar för närvarande den anknytning till praktisk lärargärning, som skulle ge dem dess rätta sammanhang. Anordningen med upptill hundratalet studenter vid varje föreläsning hindrar debatt och tankeutbyte, bristen på kontakt med praktiken gör studiet i dubbel mening akademiskt. Studenterna själva ha i viss utsträckning anordnat auskultationer i läroverken, men av naturliga skäl har denna verksamhet ej kunnat få erforderlig omfattning. Provåret har måhända fått vidkännas en oberättigad kritik. I synnerhet auskultationerna äro utan tvivel av stort värde. En utvidgning av de metodiska föreläsningarna och övningarna vore likväl önskvärd. Den betänkligaste svårigheten synes oss vara att en läroverkslärare på grundval enbart av sin utbildning ej får kontakt med de skolstadier som hans elever tidigare tillhört. Han bör på något sätt bibringas kunskapen om arbetsmetoderna, studiemålen och de allmänna förutsättningarna inom folkskolan, i synnerhet de stadier från vilka anknytning för närvarande sker. Denna synpunkt kommer att bli ytterligare markerad, om den föreslagna enhetsskolan blir verklighet. Givetvis är en motsvarande kontakt önskvärd för folkskolans lärare eller mellanskollärare såsom den föreslagna termen lyder.

Denna synpunkt leder även oss fram till en form av gemensam utbildningsanstalt för alla lärarkategorier. Vi kunna sålunda på den punkten ansluta oss till propositionen. Beträffande organisationen av dessa lärarhögskolor dela vi den tveksamhet, som departementschefen uttalar i fråga om aspiranttjänstgöringen. Vid dess utformning måste hänsyn tagas också till skolväsendet, som skulle erbjuda övningsfält. Så är även fallet, om en rationellt ordnad handledning och övervakning nu skall kunna ordnas. Propositionen är på denna punkt svävande och oklar. Departementschefen säger, att i andra avseenden praktiska förslag måste anstå, tills den pågående utredningen om lärarhögskolornas detaljorganisation slutförts (s. 102). Det kan ifrågasättas, om inte denna utredning är så betydelsefull för hela frågan om lärarutbildningen, att dessa förslag borde avvaktas, innan några som helst beslut fattas.

I samband med frågan om lärarhögskolornas organisation vilja vi understryka de farhågor, som kommit till uttryck vid seminarierektorernas konferens i Stockholm den 24 april detta år, varvid framhölls att de föreslagna lärarhögskolorna nå en storleksordning som överskrider det optimala. Man löper risken att förlora den för utbildningen utomordentligt värdefulla personliga kontakten. Vi ifrågasätta, huruvida icke i stället för i propositionen föreslagna fyra lärarhögskolor fem sådana borde inrättas, varvid även Norrlands behov av en ur dess synpunkt välbelägen läraranstalt kunde beaktas.

Även frågan om lärarnas kunskapsmått är betydelsefull. Det vore mindre välbetänkt enligt vår mening att, med utgångspunkt från de nuvarande svårigheterna att skaffa erforderligt antal lärare, skära ned kravet på teoretisk utbildning. Studiernas längd måste dock bedömas med tanke på den föreslagna yrkesutbildningen. Utan tvivel är en lång yrkesutbildning efter långa akademiska studier avskräckande. Vi anse det vara av stor betydelse, att gymnasiets roll som underlag för alla våra teoretiska yrken beaktas. Frågan om lärarnas teoretiska kompetens är därvid av stor vikt. Det kan inte vara titeln lektor, som utgör den nödvändiga kontakten med högre utbildning, utan den kompetens den formellt ännu innebär. De skäl för bibehållande av disputationssprov för lektorstjänst som framförts av flera remissinstanser synas oss värda uppmärksamhet. Förslag om särskilda gymnasielärartjänster vid sidan av lektorat och adjunkturer är såvitt vi kunna se utmärkt.

Mellanskollärarnas utbildning föreslås baserad på gymnasiekurs. Om dennas framtida utformning veta vi för närvarande ingenting. Det kan ifrågasättas, om nuvarande gymnasieorganisation är i alla avseenden tillfyllest för ändamålet. En utvidgning av denna lärarkategori tjänstgöringsområde medför utan tvivel ökade krav på lärarnas bildningsunderlag. Det är av yttersta vikt, att detta göres så starkt som möjligt.

Denna sista synpunkt gäller i än högre grad om den föreslagna utbildningen för småskollärare. Redan för nuvarande småskola skulle man önska ett starkare bildningsunderlag. I det skolförslag, som propositionen utgår från, har småskollärarnas tjänstgöringsområde vidgats till tre år, vilket måste medföra ökade krav i de bygdeskolor, som komma att sammanfatta klasserna 1—4. Vi vilja understryka vikten av att småskollärarnas bildningsunderlag förstärkes i förhållande till det i propositionen framlagda förslaget.

Även om vi sålunda anse att åtskilliga av de förutsättningar för närvarande saknas, som tillåta ett klart ställningstagande till frågan om lärarutbildningens ordnande, äro vi övertygade om nödvändigheten av nya former för denna. Därvid vilja vi särskilt understryka vikten av starkt bildningsunderlag för alla lärarkategorier.

Med åberopande av vad vi sålunda framfört få vi härmed hemställa,
att riksdagen vid ställningstagandet till Kungl. Maj:ts proposition nr 219 angående anordnandet av lärarutbildning måtte beakta vad vi här ovan anfört.

Stockholm den 25 april 1950.

Einar Hægglom.

Alarik Hagård.